

Olof Palme

Anförande vid Kvinnorförbundets kongress
den 14 augusti 1984

Med reservation för
eventuella ändringar

Sten Andersson har redan i vederbörlig ordning framfört en hälsning från det socialdemokratiska partiet. Han har vidare vältaligt utvecklat varför Kvinnoförbundet behövs. Jag instämmer i båda delarna.

Men jag vill ändå påpeka: Kvinnoförbundet behövs så länge de påtagliga orättvisorna mot kvinnorna består och så länge förbundet förmår vara en pådrivande kraft i samhällsdebatten.

Det är på den sista punkten jag skulle vilja ösa särskilt beröm över Kvinnoförbundet. Det var framför allt Kvinnoförbundet som genom sina program och debattskrifter för litet mer än 10 år sedan ställde rätten till arbete i centrum för jämställdhetsdebatten. Från denna kärna kunde man sedan utveckla nya handlingslinjer för familjepolitik, arbetstidsfrågor, sociallagstiftning, mansroller och mycket annat. Jag vill inte överdriva och påstå att Kvinnoförbundet uppträdde ensamt på denna arena, men förbundet spelade en nyckelroll.

Ni har fortsatt detta programarbete, ständigt ut-satta för snubbor och spydigheter från dem som inte vill någon förändring, som inte vågar öppet uttrycka sitt motstånd, men som lyckas hitta någon formulering eller något uttryck att hänga upp sitt angrepp på. Glädjande nog har Kvinnoförbundet aldrig låtit sig nedslås av sådana attacker, utan frejdigt kommit igen med nya program och nya s.k. förgripliga formuleringar.

Nu skapas inte politik enbart genom program, hur framåtsyftande dessa än må vara. De skapas ute i vardagen, inte minst i relationer mellan människor, uttryckt i förmågan att stödja varandra när man behöver det. Vi har all anledning att hysa stor beundran för vad enskilda kvinnoklubbar och enskilda klubbister runt om i landet under många år har utrettat, alldeles i det tysta, för att stödja och hjälpa kvinnor som råkat ut för våld och misshandel. Det är, enligt många utsagor, en alldeles unik insats som förbundet där har gjort. Och den behövs verkligen.

Våldet mot kvinnor på gator, i parker och på andra offentliga ställen i Stockholm har varit skrämmande omfattande denna sommar. Antalet våldtäkter har varit många. Sedan första juli har drygt 30 våldtäkter polisanmälts. Våldet tar sig också allt rårare former.

Det öppna våldet, som också nästan alltid är förenat med sexuella övergrepp och där mannen är okänd för kvinnan, är en form av våld, som kvinnor riskerar att utsättas för. En annan form av våld är den miss handel av kvinnor, som oftast äger rum mer dolt i hemmet, men som är lika allvarlig.

Justitieministern har slagit fast att kvinnomiss-handel är en typ av våldsbrott, som måste prioriteras högt inom brottsbekämpningen.

En lagändring från i fjol, som innebär att misshandel i hemmet faller under allmänt åtal, har medfört att åtalen ökat markant. Lagändringen är principiellt viktig, därför att den visar att kvinnomisshandel, som sker i hemmet, inte under några omständigheter kan skyddas av privatlivets helgd eller anses vara en sak för kvinnan att anmäla - till skillnad från annan misshandel.

När det gäller våldtäkt och andra sexuella övergrepp så har nyligen vissa ändringar i brottsbalken gjorts. Våldtäktsbegreppet har utvidgats till att också gälla andra jämförbara sexualhandlingar. En särskild straffskala har införts för grova våldtäktsfall. Tidigare bestämmelser om våldförande har upphävts, vilket innebär att offrets handlande före övergreppet eller förhållande till gärningsmannen nu saknar betydelse för brottsrubriceringen.

En arbetsgrupp inom socialdepartementet lämnade förra året en rapport om kvinnomisshandel. De förslag som där lämnades, håller nu på att följas upp. Socialstyrelsen har fått pengar för utbildning och information och genomför en fortbildning av personal inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten.

Regeringen har också uppdragit åt socialstyrelsen att tillsammans med olika myndigheter och med företrädare för kvinnojourerna lämna förslag till försöksverksamhet inom området kvinnomisshandeln. Försöksprojekten skall avse såväl de misshandlade kvinnorna som de misshandlande männen.

Från delegationen för social forskning utgår medel till olika forskningsprojekt rörande misshandlade kvinnor och deras barn.

Samhällets attityd till våld mot kvinnor måste vara entydig. Vi kan inte under några omständigheter acceptera att kvinnor utsätts för övergrepp, vare sig offentligt eller i hemmen.

Samhället måste satsa på att hjälpa och stödja de kvinnor som utsätts för våld. Det är viktigt att de institutioner som misshandlade och våldförda kvinnor kommer i kontakt med - dvs polisen, sjukvården och socialtjänsten - har ett kunnande och en beredskap att hjälpa och stödja. Samtidigt finns

det här ett stort och viktigt arbetsfält för frivilliga insatser. Mycket värdefullt arbete utförs också idag vid kvinnojourer och i kvinnoorganisationers och andra frivilligorganisationers regi. Och som jag nyss framhöll, på denna punkt gör de socialdemokratiska kvinnoklubbarna och klubbisterna en utomordentligt viktig insats.

Det stödjande och rehabiliterande arbetet får emellertid inte enbart riktas till kvinnorna. Minst lika viktigt är att få männen att förstå sin roll i sammanhanget.

När det gäller män som begått våldtäkt har det visat sig att det lönar sig att satsa på ett aktivt rehabiliteringsarbete. En undersökning visar att 80 % av de män som under strafftiden fått behandling i form av samtalsterapi inte återfaller, men en lika stor andel - dvs 80 % - återfaller till nya brott, om de inte får aktiv hjälp att bearbeta och förändra sitt beteende.

Kvinnomisshandel och andra övergrepp mot kvinnor är en del av ett destruktivt socialt mönster, som bl.a. har sin grund i våra kvinno- och mansroller. Ur detta perspektiv måste alltså de mer direkta, akuta åtgärderna åtföljas av ett tålmodigt jämställdhetsarbete, med målet att män och kvinnor i alla avseenden skall kunna leva som fria individer på samma villkor.

Även åtgärder på andra områden, som syftar till att förhindra att människor kommer i trängda livssituationer, har stor betydelse. Ekonomiska problem, arbetslöshet, missbruk och allmän kantring i livet, finns ofta som tragisk bakgrund till kvinnovåldet. Att ge människor en ekonomisk och social grundtrygghet, liksom att det runt om finns människor som bryr sig om, är i detta sammanhang - som i så många andra - basen för att vi skall kunna växa och utveckla våra goda egenskaper och leva tillsammans utan rädsla för varandra.

Vi får aldrig ge avkall på kravet att människor skall kunna känna trygghet mot våldet. För att nå det målet, måste alla goda krafter samverka. Denna trygghet är en frihet.

x x x

Därmed har jag nämnt några av nyckelorden i den idédebatt som har pågått under de senaste veckorna. Den har röjt delvis utomordentligt skrämmande tankemönster hos det största oppositionspartiet.

Det började med att den "förra" moderatledaren förklarade att tryggheten inte var särskilt eftersträvanvärd och inte hade med frihet att skaffa, ty fångarna i koncentrationslägren hade ju trygghet. Vederbörande måtte aldrig ha läst någon skildring av livet i ett koncentrationsläger. Något mera otryggt än detta liv i ständig risk för utrotning, tortyr, svält och misshandel kan man knappast tänka sig.

Det blir ännu värre, när samme förre moderatledare förklarar att den som är arbetslös är fri, ty han får ju göra vad han vill. Det är en sanning med praktisk modifikation, redan av det skälet att den arbetslöse måste anmäla sig på arbetsförmedlingen för att få ersättning, såvida inte moderaterna vill befria honom även från arbetslöshetsförsäkringen. Framför allt röjer det en total okunskap om den arbetslöses tillvaro. Jag är alldeles övertygad om att det inte är frihetskänslan som är den dominerande hos dem som kastas ut i arbetslöshet, eller som förgäves stämpelar månad efter månad utan att få fotfäste på arbetsmarknaden. Inte tror jag frihetskänslan är den dominerande bland de 34 miljoner människor som går arbetslösa i industriländerna.

Det blir inte bättre när nuvarande vice moderatledaren förklarar att arbetslösheten beror på att lönerna är för höga, sänker man bara lönerna tillräckligt, blir det jobb. Bangladesh tillhör de länder som har den högsta arbetslösheten. Tror han att om invånarna i detta land sänker sina redan usla löner tillräckligt mycket, alla dessa skulle få jobb?

För 15 år sedan brukade C H Hermansson bekymra sig över den avgrund som fanns till vänster om Vänsterpartiet Kommunisterna. Jag tror Ulf Adelsohn måste börja bekymra sig över den avgrund åt höger som öppnar sig även inne i det Moderata Samlingspartiet.

x x x

Från dessa absurda och rätt skrämmande tankemönster känns det tryggt att återvända till den praktiska verkligheten. Vi socialdemokrater kräver, med en självklarhet i de ideologiska utgångspunkterna, allas rätt till arbete.

Ett ekonomiskt oberoende, byggt på ett eget förvärvsarbete, är grunden för att vi - oberoende av kön - skall kunna leva som fria individer med samma möjligheter för att utvecklas och med samma skyldigheter att t.ex. ta hand om och sörja för våra barn.

Eftersom rätten till arbete är en så viktig förutsättning för jämställdheten, är det uppmuntrande att kunna notera att kvinnors rätt till arbete mer och mer blir en självklarhet. De, som i den familjepolitiska debatten, förespråkar en återgång till den gamla "goda" ordningen med kvinnan i hemmet och mannen i arbetslivet och som menar att kvinnor som har barn helst vill avstå helt från förvärvsarbete, har tämligen grumliga utgångspunkter för sin uppfattning. Verkligheten talar ett tydligt och motsatt språk.

I Sverige yrkesarbetar 81 % av de kvinnor som har barn under 7 år och 87 % av de kvinnor som har barn i skolåldern. Kvinnors förvärvsfrekvens är endast 10 %-enheter under männens.

Trots att vi haft och fortfarande har ett besvärligt ekonomiskt läge och för höga arbetslöshets-siffror, så har kvinnorna lyckats hävda sin position på arbetsmarknaden relativt väl. Det visar att kvinnor stannar kvar och kämpar för sina jobb även i hårda tider.

Till den positiva bilden hör också att männen börjar dela ansvaret för barn och hemarbete. Vår internationellt sett unika föräldraförsäkring, som nu funnits i några år, leder långsamt till att ett mera jämställt föräldraskap växer fram. Ungefär 1/4 av de nyblivna fäderna utnyttjar sin föräldraledighet under barnets första levnadsår. Det kan kanske tyckas vara en låg siffra. Samtidigt måste man ha realistiska förväntningar på hur fort utvecklingen kan gå när det gäller så djupgående förändringar som det här är fråga om. Om man tittar på i vilken utsträckning män är hemma från sitt arbete för att vårda sjukt barn, blir totalbilden en annan. Av det antal föräldrar som 1982 tog ledigt för vård av sjukt barn var 46 % fäder och de tog också ut 46 % av det totala antalet uttagna dagar.

Stärkta av dessa positiva konstateranden kan vi, utifrån en mer probleminriktad beskrivning, staka ut färdriktningen när det gäller det närmaste årtiondet.

Även om kvinnors och mäns förvärvsfrekvens nu närmar sig varandra, så finns det betydande skillnader mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Den allra största och mest avgörande är att nästan hälften av de förvärvsarbetande kvinnorna arbetar deltid. Kvinnorna återfinns dessutom i ett begränsat antal yrken. De har också fortfarande huvudansvaret för barn och hemarbete.

Regeringen arbetar med främst två viktiga frågor när det gäller jämställdheten. Den ena är kvinnors rätt till arbete. Vi har valt att koncentrera resurserna på att finna åtgärder som kan vidga kvinnors arbetsmarknad. Ett av de största hoten mot kvinnors rätt till förvärvsarbete är att deras arbetsmarknad - som redan idag är avsevärt mindre än männens - riskerar att krympa än mer under de närmaste åren på grund av datorisering, automatisering och också viss stagnation inom den offentliga sektorn.

Den andra huvudfrågan är att arbeta för att uppmuntra mannen att utvecklas mot ett mer jämställt förhållningssätt. Därmed vill vi markera det som alltid varit vår uppfattning, nämligen att jämställdhets-

frågor inte enbart är kvinnofrågor. Inom arbetsmarknadsdepartementet finns en arbetsgrupp med uppgift att diskutera och belysa männens roll i jämställdhetsarbetet. På socialministerns uppdrag gör SCB en undersökning om mäns inställning till att skaffa och ha barn. Det är ett viktigt opinionsarbete som pågår för att få män att upptäcka de fördelar som finns för dem i jämställdhetssträvandena.

I juni i år antog partistyrelsen ett program för medborgarskap och valfrihet: "Framtiden i folkets händer". I programmet slås fast att familjestödet för barn under 1 1/2 år bör förbättras genom en utbyggnad av föräldraförsäkringen. En del av ledigheten kan föräldrarna, om de så önskar, ta ut i form av kortare arbetsdagar under en längre period.

I programmet sägs också att det omkring 1990 bör vara möjligt att ge alla barn rätt till en plats i barnomsorgen från det de är 1 1/2 år. Antalet platser för mindre barn skall dock inte minska som en följd av att barn över 1 1/2 år får plats.

I programmet understryks också att det långsiktiga målet om sex timmars arbetsdag ligger fast. För resten av 1980-talet kommer det, under förutsättning av ökad tillväxt och en positiv reallöneutveckling, att finnas visst utrymme för att diskutera arbetstidsförkortningar. Utrymmet kommer emellertid knappast att vara stort. Genom att rikta

arbetstidsförkortningen till grupper med särskilda behov, kan dock större insatser göras för dem. Småbarnsföräldrar är en sådan grupp. Det är ett sätt att genomföra reformer, som ger människor förutsättningar att anpassa sin arbetstid till olika villkor under olika perioder i livet.

Målet att barnomsorgen skall byggas ut, så att alla barn är garanterade en plats när föräldraförsäkringen är slut, kommer att innebära att många otillfredsställande barnpassningsnödlösningar försvinner och därmed mycken ängslan och oro. De borgerliga partierna har under några år med sitt krav om vårdnadsersättning beskyllt socialdemokraterna för att inte vara tillräckligt lyhörda och förstående för att småbarnstiden kan vara en, i många avseenden, påfrestande tid för familjen. Att det kan vara svårt och kännas slitigt att orka med både förvärvsarbete och barn - speciellt då flera barn. Med en utbyggd föräldraförsäkring, garanterad barnomsorgsplats och en satsning på mer flexibla arbetstider, tror vi att man bäst möter de önskemål som människor har att både kunna förvärvsarbeta, ägna tid åt barnen och veta att barnen får den trygghet och utveckling som barnomsorgen ger.

Socialdemokratins politik präglas av en mycket positiv syn på familjen. Vi utgår som en självklarhet ifrån att människor även i framtiden kommer att bilda familj, för att leva tillsammans och för att skapa en god uppväxtmiljö för barnen. Politiken måste inriktas på att stödja och underlätta denna strävan.

Men det är inte gårdagens familj vi skall försöka återskapa. Det är vår tids familj vi skall slå vakt om. Det är fullständigt meningslöst att för en sektor i samhället - familjen - försöka återgå till någon slags tidigare ordning, med kvinnor i hemmet och männen i yrkeslivet. När över 80 % av kvinnorna förvärvsarbetar, skulle det förmodligen medföra mycket hårdföra åtgärder för att rejält reducera den andelen. Det troliga är - om man skulle lyckas tvinga fram en sådan förändring - att familjen skulle utsättas för ännu större påfrestningar genom att människor skulle tvingas till ett livssätt som inte svarar mot vad som för de allra flesta är vår tids vardagsverklighet.

Den nya familjen måste i stället bygga på ett jämställt förhållande. Det innebär att föräldrarna måste ha möjlighet att både yrkesarbeta och ägna tid åt sina barn, samt dela på alla de praktiska sysslor som måste utföras för att ett hem skall fungera. Med en jämnare arbetsfördelning mellan könen -

både i yrkeslivet och i hemmet - skulle en hel del vara vunnet. Att få tiden att räcka till är ett problem för barnfamiljer. Känslan av otillräcklighet, av att inte hinna och orka med, kan fresta hårt på familjegemenskapen.

Arbete åt alla, bra barnomsorg, bättre föräldraförsäkring och kortare arbetstid är den kombination av åtgärder som bäst gynnar familjerna och framför allt barnen.

x x x

1982 var Sverige ett land i kris. Vi är fortfarande ett land med problem, men nu kan vi med stolthet säga att vi är på väg. På rätt väg ur krisen.

1982 steg arbetslösheten månad för månad - med 50 % på ett år. Budgetunderskottet ökade för sjätte året i rad, och var uppe i nära 80 miljarder. Inflationen låg stadigt kvar på tioprocentnivån.

1982 hade svenska folket fått nog av borgerliga regeringskriser och långbänkar, fått nog av arbetslöshet och social nedskärning.

1982 röstade svenska folket åter fram socialdemokratin till regeringsmakten. Man ville ha en handlingskraftig regering och riksdag. Man ville ha ordning

på statens finanser igen - och börjar få det. Man ville ha slut på borgerlig svartsyn och passivitet - och fick en socialdemokrati i ledningen som vågade satsa på Sverige och ge landet framtidstro igen.

1984 viker budgetunderskottet nedåt. 1984 minskar arbetslösheten månad för månad. 1984 bänder vi ner inflationen tiondel för tiondel. I slutet av året hoppas vi att den skall ligga på sexprocentsnivån. 1985 skall vi ändå längre ned.

1984 skulle bli det år då ofrihet och mörker sänkte sig över landet, förutspådde de borgerliga. Men 1984 blev det år då optimism och glädje återvände till Sverige, det år då människor åter vågade satsa på framtiden.

Bakom framgångarna för politiken ligger praktiskt vardagsarbete. Grunden är och har varit krisprogrammet "Framtid för Sverige". På punkt efter punkt har detta fullföljts. De fyra vallöftena, ROT-programmet, energi- och transportinvesteringarna, satsningen på forskning och utveckling, allt är det åtgärder som tillsammans med den offensiva devalveringen och ett träget budgets lit medverkat till den ekonomiska återhämtningen. Nu måste vi slå vakt om det vi vunnit och gå vidare.

Det har sagts att vi socialdemokrater skulle ha anammat den borgerliga synen på den ekonomiska politiken eftersom vi genomför besparingar och försöker få ner budgetunderskottet. Det är inte sant. För det första är det de borgerliga som försatt landet i den situation vi är i. Det är inte ett socialdemokratiskt budgetunderskott vi brottas med. Det är borgerligt. För det andra är det ingen självändamål för oss socialdemokrater att minska de offentliga utgifterna. Många besparingar är viktiga och innebär effektiviseringar och förbättringar av den offentliga sektorn. Men andra är sådana vi tvingas till därför att det ekonomiska läget är som det är. Vi gör det därför att vi måste, inte för att vi eftersträvar det.

För det tredje har det för oss socialdemokrater alltid varit en självklarhet att värna om en stark offentlig ekonomi. Vi vet att om statens finanser urholkas så minskar i realiteten människors möjligheter att göra sig gällande via de demokratiska organen. Då ökar i praktiken den privata makten. Ty ett sparandeunderskott i den offentliga sektorn får sin motsvarighet i ett sparandeöverskott i den privata. Därför har vi socialdemokrater alltid slagit vakt om statsfinanserna och sagt nej till borgerlig överbudspolitik och borgerliga skatteminskningar som urholkar statskassan. De strider är otaliga som Tage Erlander och Gunnar Sträng hade med Ohlin och Hjalmarsson om just detta.

Och därför slår vi socialdemokrater vakt om en stark ekonomi - inte som ett självändamål, utan som ett medel för att uppnå våra långsiktiga mål - arbete, social rättvisa och trygghet.

Man har sagt att den strama budgetpolitiken inte ger utrymme för de fördelningspolitiska insatser som skulle krävas. Till någon del är det sant, men bara till en del.

Ty den viktigaste fördelningspolitiska frågan gäller nu förmögenheternas fördelning i samhället. På två sätt har utvecklingen under 70-talets senare hälft bidragit till en kraftig snedvridning av förmögenhetstillväxten. Den första boven är inflationen. Genom inflationen i kombination med de tidigare generösa avdragsreglerna, har tiotals miljarder varje år omfördelats från sparare till låntagare. Så har förmögenheterna i fastighetsvärden mångdubbats samtidigt som pensionärernas småsparande urholkats och löntagarna fått reallöneminskningar. Därför är det en fördelningspolitisk huvuduppgift att få ner inflationen. Hata inflationen, sade LO-ekonomen Gösta Rehn en gång. Det gäller idag också.

Den andra boven är budgetunderskottet. Under 50- och 60-talen byggdes det offentliga sparandet upp. AP-fonderna hade en viktig roll. Därigenom kom vi att äga mer och mer av nationalförmögenheten tillsammans. De privata förmögenheternas relativa

betydelse minskade även om den privata makten över företagen var i stort sett oförändrad. De borgerliga budgetpolitik bröt denna utveckling drastiskt. Den offentliga förmögenheten urholkades snabbt. På sex år skapades genom upplåningen för att täcka budgetunderskotten en statsskuld på ofattbara 400 miljarder kronor. Samtidigt ökade det privata sparandet och de privata förmögenheterna. Det var ifrån den privata sektorn som staten lånade för att täcka budgetunderskottet. Det var de privata förmögenhetsägarna som fick tillgodoräkna sig de höga realräntorna. Och så är det fortfarande. Det är också därför det är så viktigt att få ner budgetunderskottet snabbt - för att stoppa blodflödet från statsekonomi och slå vakt om det sparande vi äger tillsammans.

Jämfört med uppgiften att komma tillrätta med förmögenhetsfördelningen i samhället genom att minska inflationen och bringa ner budgetunderskottet, kan andra fördelningspolitiska uppgifter te sig små. Men de är inte oviktiga för det.

Under de borgerliga åren skedde en successiv urholkning av barnfamiljernas ekonomi. Det har vi nu tagit ett rejält steg för att rätta till. Från den 1 januari 1985 höjs bland annat barnbidraget kraftigt.

Orättvisorna mellan kommunerna blir allt mer påfallande i takt med att kommunerna tvingas till åt-

stramningar. Därför ser vi över kommunalskatteutjämningen. Därför arbetar vi bland annat i regeringskansliet aktivt med att närma oss storstädernas speciella problem.

Så går en stark statsekonomi hand i hand med vår strävan att skapa rättvisa och bryta kvarvarande klasskillnader.

Vi skall glädja oss åt det vi hittills uppnått. Men det får inte stanna vid det. Nu måste vi hänga i. Nu gäller det att ta tillvara de konkurrensfördelar svensk industri tillvunnit sig. Nu gäller det att hålla budgetunderskottet under kontroll, få ner inflationen och trygga jobben.

Därför är den avtalsrörelse som nu gågår av vital betydelse för landet. Från regeringens sida har vi sagt att utrymmet för löneökningar är högst fem procent nästa år. Arbetsmarknadens parter har samtliga förklarat att man är införstådda med detta. Nu villar det ett ansvar på såväl arbetsgivare som arbetstagare att finna former för överläggningarna som säkerställer en sådan utveckling.

Vi har sagt att regeringen förväntar sig ett resultat i form av löneavtal avseende 1985 för hela arbetsmarknaden. Vi har också deklarerat att regeringen kommer att pröva vilka förslag från regeringens

sida som kan bli aktuella att förelägga riksdagen.

I denna situation får inte olika filosofier om lönebildningsfrågor, prestige eller historiska låsningar lägga hinder ivägen. Alla måste ta sitt ansvar för Sverige och för den svenska ekonomin.

Regeringen tror på den fria förhandlingsrätten och på arbetsmarknadens parterers förmåga att ta sitt samhällsekonomiska ansvar. Vi utgår från att den närmaste tidens utveckling kommer att befästa denna tilltro.

x x x

Enligt Internationella institutet för strategiska studier i London, upplever vi just nu det allvarligaste internationella läger sedan Kubakrisen 1962. Sedan dess har förhållandet mellan supermakterna inte varit så bottenfruset, motsättningarna så oerhört hårda som idag.

I ett läge där supermakterna fortsätter att bygga upp sina resurser till förödelse och förintelse, är det av största vikt att åter få igång dialogen mellan öst och väst, att få supermakterna till förhandlingsbordet, att få dem till att inte bara förhandla med varandra, utan också samarbeta för mänsklighetens överlevnad. I sin bok "Dårskapens marsch" frågar den amerikanska historikern Barbara Tuchman varför vi skall satsa all vår skicklighet

och alla våra resurser i en tävlan för militär överlägsenhet, som aldrig kan behållas tillräckligt länge för att vara värd att ha, i stället för att försöka leva tillsammans med våra motståndare, dvs ett sätt att leva och icke dö. Detta är också tesen i den nedrustningsrapport som jag var med om att utarbeta och där vi sade att stormakterna måste satsa på den enda de verkligen har gemensamt, viljan att överleva. De kan bara överleva tillsammans med motståndaren och därför måste de förhandla, därför måste de finna vägen till samarbete.

I detta läge med djupfrusna förhållanden mellan supermakterna skall vi med stor fasthet och konsekvens fullfölja den svenska neutralitetspolitiken. Det måste finnas - och jag kan inte nog understryka allvaret i detta - ett drag av orubblighet i svensk neutralitetspolitik. Man skall kunna lita på den. Omvärlden skall veta att vi i krigstid både vill och kan bevara en ställning som neutral, oberoende stat. Vi skall göra klart att vi inte ens under ett starkt yttre tryck kommer att avvika från den politiken. Vi skall göra klart att omvärlden inte behöver ha några förväntningar om eller farhågor för avvikelser från neutralitetslinjen.

Det är, som partistyrelsen säger i sitt utlåtande till årets kongress, en farlig illusion att tro att ett litet land som Sverige kan köpa sig säkerhet

enbart genom militära rustningar. Det avgörande är i stället att vi tålmodigt förmår att bygga upp en fast tillit, en klar medvetenhet i omvärlden att Sverige bedriver en oberoende politik som håller oss utanför allianser i fredstid och ställer oss neutrala i krig. Men utan ett stöd av ett efter våra förhållanden starkt försvar, kan inte den traditionella neutralitetspolitiken fullföljas.

Detta är kontentan i det utlåtande över motionerna till partikongressen om säkerhets- och försvarspolitik. Och det är ett uttryck för den kontinuitet och orubblighet som i de grundläggande avseendena präglar vår rörelses politik - tvärt emot vad man kan tro när man tagit del av sommarens diskussioner.

Det är inget nytt att socialdemokratin avvisar en ensidig svensk nedrustning, det är inget nytt att vi anser det vara en tillgång, också säkerhetspolitiskt, att vi kan tillverka en stor del av det som vårt försvar behöver inom landet och att vi inom strikta och numera skärpta regler tillåter en viss vapenexport. Från förra kongressen fullföljs nu också besluten om en förstärkt beredskap inom de civila delarna av totalförsvaret.

Vi kan inte i vår säkerhetspolitik bortse ifrån att vi upplever ett försämrat klimat mellan supermakterna och att detta också smittat av sig i vår närmaste

omvärld. Kränkningarna av vårt sjöterritorium är ett uttryck för detta. Mot dessa har vi reagerat med kraft och alla skall veta att sådana kränkningar kommer att bemötas med all kraft och med alla till buds stående medel.

Mot denna bakgrund är det en viktig signal till omvärlden att det i den svenska riksdagen har skett en bred samling kring försvarsanslagen för den innevarande försvarsbeslutsperioden. Detta motsvaras också - därom är jag fast övertygad - av en stark uppslutning i det svenska folket kring grunderna och utformningen av vår säkerhetspolitik. Vi måste därför med kraft ta avstånd från försöken att skapa en felaktig föreställning om vad vår utrikespolitik innebär.

Det är på denna punkt vi främst reagerat mot moderaterna. Låt mig ta tre exempel.

När man, för det första, från moderathåll försökte göra gällande att vi framförde dubbla budskap till Sovjetunionen om ubåtskränkningarna, att vi var lena i munnen i hemlighet och karska utåt, var vi tvungna att reagera kraftfullt och slå sönder sådana påståenden för att inte i omvärlden skapa någon tvekan om var Sverige står.

När, för det andra, en av de förra högerledarna gjorde gällande att "Sovjetunionen inte längre anser sig ha intresse av en svensk neutralitet i krig och därför inte heller av en oförändrad svensk politik i fred", så var det utomordentligt viktigt att han fick rejält svar på tal av Sven Andersson, som skrev: "Bildt/Heckscher gör alltså gällande att en av supermakterna icke avser respektera svensk neutralitet i krig. Om det uttalandet vore en riktig beskrivning av hur Sverige uppfattar sin situation i krig likaväl som i fred, kan det inte annat än få allvarliga konsekvenser för omvärldens tilltro och respekt för den säkerhetspolitiska linje vi valt. Uttalanden av detta slag kan, om de skulle uppfattas som representativa och auktoritativa för mera allmänt omfattande uppfattningar i Sverige, ge upphov till sådana farhågor och förväntningar hos stormakterna om förändringar av den förda politiken som svenska regeringar har varnat för under flera decennier."

Jag instämmer helt. Om vi inte tror att den ena stormakten kommer att respektera vår neutralitet, då tvingas vi ändra politiken. Det tänker vi emellertid inte göra.

När moderaterna, för det tredje, försöker antyda att vi skall befria öststaterna från deras regimer, då måste vi mana till besinning och eftertanke. Vi

kan kritisera kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Östeuropa, bekämpa kommunismen som ideologi. Det är någonting helt annat att förespegla öststaternas befrielse. Allt sådant kan bara skapa tveksamhet om var Sverige stor och en sådan tveksamhet har vi inte råd med. Omvärlden måste veta att vår politik ligger fast.

Jag är övertygad om att det finns en bred enighet i det svenska folket om vår fredspolitik och vår neutralitetspolitik, även bland moderatväljare som i övrigt tar avstånd från vår politik. Det trista är att moderatledningen i ett läge då vi behöver särskilt markera vår enighet, valt att falla regeringen i ryggen och gång på gång söka strid.

Samtidigt som vi behållit skall hävda vår alliansfrihet, skall vi naturligtvis fullfölja en internationell fredspolitik. Det är en viktig del av vår säkerhetspolitik.

I arbetet för freden har Sverige traditionellt hävdade folkrätten och respekten för småstater. Vi kan inte ha djungelns lag, maktens lag. Vi reagerar därför starkt mot kränkningar av små nationers rättigheter. Vi gör det så fort någon kränker våra gränser. Vi gjorde det när amerikanerna övertog ett franskt kolonialkrig i Vietnam. Vi gjorde det när Sovjetunionen marscherade in i Afghanistan.

Vi gör det när amerikanarna minerar Nicaraguas vatten. Vi gör det därför att det i alla dessa situationer är fråga om små nationers rätt att själva forma sin framtid. Vi kan naturligtvis aldrig ställa oss som garantier för vad ett lands regering skulle göra efter sin seger. Vi stödde Vietnams rätt att vara herrar i sitt eget hus. Sedan är det tragiskt att Vietnam har blivit en diktatur som dessutom invaderat ett grannland. Vi vet inte vad det skulle bli för regim i Afghanistan om Sovjetunionen lämnade, men vi säger att de icke har rätt att förtrycka detta fattiga folk med vapen.

I våras besökte jag Nicaragua. De styrande sandinisterna är unga människor som har gjort en stor insats för att kasta en blodig diktatur ur sadeln och som nu försöker bygga upp sitt land. Vi vet ännu inte med säkerhet i vilken riktning regimen kommer att utvecklas. Men vi anser inte att supermakten USA har rätt att försöka störta regimen i Nicaragua. Det är emot folkrätten och mot de små nationernas rätt att bestämma. Vi måste företräda dessa principer i eget intresse och i fredens.

Kampen för mänskliga rättigheter.

Strävan till fredliga lösningar på konflikter.

Strävan att stärka FN.

Nedrustning och fred.